

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/23/2024
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8021200109
Dátum vydania rozhodnutia: 29. 01. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Jana Martinčeková
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2025:8021200109.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Martinčekovej a členov senátu Mgr. Michala Novotného a JUDr. Martina Tisa, v právnej veci žalobkyne: Z. B., E.X.. XX.XX.XXXX, I. G. Č.. XX, právne zastúpená: Prosman a Pavlovič advokátska kancelária s.r.o., so sídlom Hlavná č. 31, Trnava, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 82574-2/2020-BA zo dňa 23.12.2020, o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Správneho súdu v Košiciach č. k. PO-4Sa/6/2021-68 zo dňa 20.12.2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Správneho súdu v Košiciach č. k. PO-4Sa/6/2021-68 zo dňa 20.12.2023 sa mení tak, že sa zrušuje rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie číslo: 82574-2/2020-BA zo dňa 23.12.2020 a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Prešov číslo: 8311-109/2020-PO zo dňa 02.10.2020 a vec sa vracia žalovanej na ďalšie konanie.

Žalobkyňa má voči žalovanej právo na náhradu dôvodne vynaložených trov konania pred správnym súdom a kasačným súdom v celom rozsahu.

odôvodnenie:

1. Správny súd v Košiciach rozsudkom č. k. PO-4Sa/6/2021-68 zo dňa 20.12.2023 (ďalej „napadnutý rozsudok“) zamietol žalobu žalobkyne, ktorou sa domáhala zrušenia rozhodnutia žalovanej číslo: 82574-2/2020-BA zo dňa 23.12.2020 (ďalej „preskúmané rozhodnutie“) ako aj rozhodnutia pobočky Prešov číslo: 8311-109/2020-PO zo dňa 2. októbra 2020 (ďalej „prvostupňové rozhodnutie“).

2. Prvostupňovým rozhodnutím Sociálna poisťovňa, pobočka Prešov (ďalej aj „pobočka“ alebo „prvostupňový orgán“) podľa § 100, § 83 a § 8 zákona č. 461/2003 Z.z. v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o sociálnom poistení“) rozhodla, že žalobkyňa nemá nárok na náhradu nákladov spojených s liečením. V odôvodnení konštatovala, že v dávkovom konaní nepreukázala, že utrpela pracovný úraz podľa § 8 cit. zákona. Pobočka vykonala dôkazy, ktoré navrhla účastníčka konania, avšak nie je oprávnená určiť a rozhodnúť za zamestnávateľa, či úraz na pracovisku je úrazom pracovným a v akej miere zamestnávateľ za pracovný úraz zodpovedá a to aj napriek tomu, že z vykonaného dokazovania a najmä z výsluchu svedka S. Š. je možné predpokladať, že dňa 15. júla 2016 účastníčka konania mohla úraz utpieť, keď po tom, čo vyšla z pivnice pohostinstva, sa sťažovala na bolesti chrbtice. Jedná sa však o nepriamy dôkaz, keďže v čase úrazu bola v pivnici sama, bez priamych svedkov. Sama účastníčka oznámila zamestnávateľovi, že sa jej nestal pracovný úraz, ale že ju seklo ráno v krku, záznam o registrovanom pracovnom úraze doposiaľ nebol spísaný a zamestnávateľ nepredložil ani oznámenie o vzniku poistnej udalosti z úrazového poistenia. Účastníčka sama uviedla, že určovaciu žalobu proti zamestnávateľovi nepodá. Pritom súd je jedinou inštitúciou na posúdenie spornej veci, či dňa 15. júla 2016 utrpela pracovný úraz.

3. Žalovaná v preskúmanom rozhodnutí zmenila výrok prvostupňového rozhodnutia tak, že za slová „nemá nárok na náhradu nákladov spojených s liečením“, doplnila slová „v dôsledku úrazu zo dňa 15. júla 2016“ a v ostatnom odvolanie zamietla a prvostupňové rozhodnutie potvrdila. Žalovaná sa stotožnila s názorom pobočky, že spor, či poškodenie zdravia žiadateľky je pracovným úrazom, je v zmysle § 14 Zákonníka práce jednoznačne pracovnoprávnym sporom, rozhodnutie o ňom spadá výlučne do kompetencie všeobecného súdu a to na základe takzvanej určovacej žaloby. Vychádzala z doterajšej súdnej judikatúry, napr. rozsudku Najvyššieho súdu SR (ďalej „najvyššieho súdu“) sp. zn. 10Sžso/20/2016. Hoci pobočka vykonala rozsiahle dokazovanie výsluchom svedkov, ani z tohto dokazovania sa nepodarilo žiadnym hodnoverným spôsobom vyvrátiť tvrdenie zamestnávateľa, že úraz, ktorý žiadateľka, utrpela 15. júla 2016, nie je pracovný. Pre pobočku bolo záväzné opakované vyhlásenie zamestnávateľa, ktorý neuznal úraz zo dňa 15. júla 2016 za pracovný, nakoľko najvyšší súd v rozsudku sp. zn. 9Sžso/44/2011 uviedol, že o otázke pracovnoprávneho charakteru Sociálna poisťovňa nie je oprávnená rozhodovať a vyhlásenie zamestnávateľa o vzniku pracovného úrazu je pre žalovanú pri posudzovaní nároku na dávku úrazového poistenia záväzné, pokiaľ neuplatní neplatnosť tohto právneho úkonu žalobou na súde.

4. Správny súd v napadnutom rozsudku v zmysle § 140 Správneho súdneho poriadku (ďalej „SSP“) len poukázal na odôvodnenie rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 3Sa/5/2021-70 zo dňa 13.01.2022. Podľa tohto rozsudku predmetom súdneho prieskumu boli rozhodnutia žalovanej, ktorými žalobkyni nebolo priznané bolestné na základe rovnakého úrazového deja. Zamestnávateľ žalobkyne poprel, že by sa jednalo o pracovný úraz a žalobkyňa odmietla podať na všeobecný súd určovaciu žalobu o určenie, že sa jedná o pracovný úraz. Správny súd sa stotožnil s názorom žalovanej, že o tom, či úraz je pracovný, patrí rozhodovať všeobecnému súdu ako pracovnoprávny spor podľa Civilného sporového poriadku. Hoci pobočka vykonala v administratívnom konaní rozsiahle dokazovanie, žalobkyni sa nepodarilo hodnoverným spôsobom vyvrátiť tvrdenie zamestnávateľa, že úraz nie je pracovný. K tomuto zisteniu dospela žalovaná nielen na základe vyhlásenia zamestnávateľa, pričom je pravda, že toto vyhlásenie považovala za rozhodujúce, ale podporila ho aj inými skutočnosťami. Sporným zostal samotný dej vzniku úrazu. Žiaden vypočutý svedok nebol priamym svedkom tvrdeného úrazu žalobkyne. Správne teda žalovaná dospela k záveru, že sa nepodarilo hodnoverným spôsobom vyvrátiť tvrdenie zamestnávateľa, že úraz zo dňa 15.07.2016 nie je pracovný. Podľa názoru súdu v prípade existencie sporu o povahe úrazu medzi zamestnancom a zamestnávateľom s poukazom na sporné skutočnosti, ktoré vyvstali z dokazovania, musí byť táto otázka vyriešená v súdnom konaní.

5. Proti tomuto rozsudku podala kasačnú sťažnosť žalobkyňa. Namietala nesprávne právne posúdenie veci (§ 440 ods. 1 písm. g) SSP). Nesúhlasila s názorom správneho súdu, že existencia pracovného úrazu nebola preukázaná. V tomto smere predložila jednak potvrdenie všeobecnej lekárky o práceneschopnosti a poukázala aj na obsah výpovedí jednotlivých svedkov, ktorí však vypovedali až po štyroch rokoch od sporného úrazu. Z ich výpovedí je dostatočne zrejmé, že úraz sa stal, aj keď žalobkyňa priamo nevideli. Rovnako žalobkyňa nahlásila svoje zranenie aj osobe poverenej zamestnávateľom. Žalovaná mala už počas konania dostatok dôkazov, z ktorých mohla rozhodnúť o existencii nároku žalobkyne a ktoré existenciu pracovného úrazu objasňovali. Žalobkyňa nesúhlasila s tým, že by si žalovaná úsudok o existencii pracovného úrazu nemohla urobiť. Pojem pracovného úrazu totiž definuje § 8 zákona o sociálnom poistení, takže spor o to, či úraz je pracovným úrazom podľa tejto definície, nie je súkromnoprávnym sporom. Naopak, o tejto otázke podľa § 172 ods. 2 citovaného zákona rozhodujú organizačné zložky žalovanej v konaní vo veciach sociálneho poistenia. Pokiaľ žalovaná opiera svoje rozhodnutie o ničím nepodložené tvrdenie bývalého zamestnávateľa žalobkyne, koná protizákonne. Žiadala zmeniť napadnutý rozsudok a zrušiť preskúmané rozhodnutie, alternatívne zrušiť napadnutý rozsudok a vrátiť vec správne súdu na ďalšie konanie.

6. Žalovaná vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti navrhla zamietnuť kasačnú sťažnosť, pretože sa stotožnila so závermi správneho súdu.

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 SSP) po zistení, že kasačná sťažnosť bola podaná včas, oprávnenou osobou a je prípustná, bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) a po oboznámení sa so súdnym a administratívnym spisom ako aj dôvodmi kasačnej sťažnosti konštatuje, že kasačná sťažnosť je dôvodná.

8. Predmetom súdneho prieskumu v danej veci boli rozhodnutia žalovanej, ktorými žalobkyňa nepriznala nárok na náhradu nákladov spojených s liečením, pretože konštatovala, že tu existuje spor medzi žalobkyňou a jej zamestnávateľom o to, či sa jedná o pracovný úraz, ktorý nebol vyriešený civilným súdom, pričom vyhlásenie zamestnávateľa o vzniku pracovného úrazu je pre žalovanú pri posudzovaní nároku na dávku úrazového poistenia záväzná. K vykonanému dokazovaniu pobočkou konštatovala, že ani z neho sa nepodarilo hodnoverným spôsobom vyvrátiť tvrdenie zamestnávateľa, že úraz nie pracovný. Žalobkyňa naopak tvrdila, že táto otázka nemá byť riešená v civilnom súdnom konaní, ale ako predbežnú si ju má vyriešiť samotná žalovaná, pričom podľa nej vyhlásenie zamestnávateľa o vzniku úrazu pre žalovanú nemôže byť záväzná.

9. Čo sa týka skutkového stavu, z administratívneho spisu vyplýva, že žalobkyňa bola na základe pracovnej zmluvy z 30.04.2016 zamestnankyňou zamestnávateľa X. U. Y. T. v pohostinskom zariadení v Prešove. Náplňou práce bolo barmanka, čašníčka, čo zahŕňalo čapovanie nápojov a obsluhu zákazníkov. Podľa opisu pracovných činností z 01.01.2015 bolo jej úlohou okrem iného odomknúť pohostinské zariadenie, kontrolovať pokladnicu, kontrolovať pivnicu, zabezpečiť čistotu a odložiť prázdne sudy po ich vyčapovaní. V opise bolo výslovne uvedené, že plné sudy nemá dvíhať ani nosiť, pretože ich k výčapu nosia zamestnanci pivovaru.

10. Dňa 15. júla 2016 žalobkyňa pracovala na svojom pracovisku, kde podľa nej utrpela pracovný úraz, keď manipulovala s plnými sudmi, aby mohla ďalej čapovať. V ten istý deň večer a 16. júla 2016 vyhľadala lekársku pohotovostnú službu, kde sa sťažovala na to, že ju pri dvíhaní ťažkého bremena seklo v krčnej chrbtici. Takisto oznámila zástupkyne zamestnávateľa, že kvôli seknutiu v chrbte nepríde do práce. Následne 19. júla 2016 jej praktická lekárka vystavila potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti od 18. júla 2016 a to najskôr kvôli chorobe - poškodeniu krčných nervových koreňov. Neskôr sa žalobkyňa podrobila ďalšiemu odbornému neurologickému vyšetreniu, ktoré potvrdilo, že jej zdravotný stav je dôsledkom úrazu. Na základe toho praktická lekárka zmenila dôvod pracovnej neschopnosti z choroby na pracovný úraz - úrazové natrhnutie krčnej medzistavcovej platničky. Na podnet žalobkyne úraz preveril aj inšpektorát práce, ktorý však v zázname z 15. novembra 2016 uviedol, že sa nepodarilo bezpečne zistiť, že ide o pracovný úraz. Zamestnávateľ žalobkyne odmietlo akúkoľvek zodpovednosť zaň, pretože sa podľa neho nestal a počas celého konania poukazoval na rôzne rozpory v jej správaní a výpovediach.

11. Žalobkyňa si dňa 16. júla 2019 uplatnila u pobočky žalovanej nárok na náhradu nákladov spojených s liečením. Pobočka zaobstarala vyjadrenie zamestnávateľa k tomuto nároku, z ktorého vyplýva, že sa nejedná o pracovný úraz, nakoľko žiadateľka trpí chorobou krčnej chrbtice už dlhší čas. Žalobkyňa v administratívnom konaní viackrát skonštatovala, že nepodá na všeobecný súd určovaciu žalobu proti zamestnávateľovi o určenie, že sa jedná o pracovný úraz. Keďže medzičasom správny súd svojím rozsudkom č. k. 8Sa/31/2018-82 zrušil rozhodnutie žalovanej, ktoré sa týkalo úrazového príplatku, pobočka aj v konaní o náhradu nákladov spojených s liečením vykonala dokazovanie výsluchom viacerých svedkov, ktorí boli 15. júla 2016 prítomní v pohostinstve, kde malo dôjsť k úrazu žalobkyne. Podobne vykonala dokazovanie spismi inšpektorátu práce, ako aj vyžiadaním vyjadrenia jej praktickej lekárky a zamestnávateľa.

12. Prvostupňovým rozhodnutím z 2. októbra 2020 pobočka vyslovila, že žalobkyňa nemá nárok na náhradu nákladov spojených s liečením. Preskúmaným rozhodnutím žalovaná odvolaniu žalobkyne nevyhovela, aj keď formálne zmenila výrok prvostupňového rozhodnutia. Rovnako ako pobočka, ústredie zdôraznilo, že za pracovný úraz podľa § 195 ods. 1 Zákonníka práce zodpovedá zamestnávateľ a spory medzi ním a zamestnancom podľa § 14 Zákonníka práce naďalej prejednávajú a rozhodujú sudy. Preto len civilný súd môže záväzne určiť, či úraz žalobkyne je pracovným úrazom. Hoci pobočka vykonala obsiahle dokazovanie, toto nevyvrátilo vyhlásenie zamestnávateľa, že sporný úraz žalobkyne nie je pracovným úrazom.

13. Kasačný súd uvádza, že z jeho úradnej činnosti je mu známe, že rozhodnutie žalovanej o náhrade za bolesť z rovnakého úrazového deja bolo predmetom súdneho prieskumu rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 3Sa/5/2021-70 zo dňa 13.01.2022 (na ktorý sa vo svojom odôvodnení v celom rozsahu odvoláva správny súd v tu napadnutom rozsudku). Tento rozsudok bol na základe kasačnej sťažnosti žalobkyne predmetom kasačného konania pod spisovou značkou 7Ssk/69/2022. Kasačný súd postúpil vec veľkému senátu Najvyššieho správneho súdu SR (ďalej „najvyšší správny súd“) na vyslovenie

zjednotenia doterajšej judikatúry v otázke, či žalovaná je oprávnená v dávkovom konaní riešiť charakter úrazu ako pracovného úrazu.

14. Veľký senát najvyššieho správneho súdu rozsudkom sp. zn. 19SVs/3/2024 zo dňa 9. decembra 2024 zmenil rozsudok Krajského súdu v Prešove č. k. 3Sa/5/2021-70 zo dňa 13. januára 2022 a zrušil rozhodnutia ústredia žalovanej z 23. decembra 2020 a pobočky žalovanej Prešov zo dňa 2. októbra 2022 a vec im vrátil na ďalšie konanie. Keďže uvedený rozsudok rieši otázku, ktorá je zásadná aj v tu v prejednávanej právnej veci, kasačný súd cituje podstatnú časť odôvodnenia uvedeného rozsudku (§ 464 ods. 1 SSP):

„ ... 23. Otázka, či určitý úraz možno považovať za pracovný úraz na účely § 8 zákona č. 461/2003 Z. z., je tak otázkou samotného zákona o sociálnom poistení, takže posudzovať ju patrí žalovanej. Ako uviedol už ústavný súd v citovanom náleze I. ÚS 87/2014, jej povinnosťou je posúdiť túto otázku predbežne v každom konaní, kde pracovný úraz je podmienkou priznania určitej dávky. Žalovaná ju v takomto prípade musí posúdiť v celom rozsahu a musí ustáliť, či úraz skutočne je pracovným úrazom. Na ten účel musí súlaď s § 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. presne a úplne zistiť skutočný stav vecí, na čo musí obstať potrebné podklady na rozhodnutie. Podľa odseku 2 tohto paragrafu môžu byť podkladmi rozhodnutia okrem dôkazov napríklad aj čestné vyhlásenia, vyjadrenia alebo návrhy účastníkov konania, a podľa jeho odseku 4 musí organizačná zložka pri posudzovaní veci objasňovať rovnako dôkladne všetky rozhodujúce skutočnosti bez ohľadu na to, či svedčia v prospech alebo v neprospech účastníka konania. Podľa § 196 ods. 7 tohto zákona organizačná zložka hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy, a to každý osobitne a všetky vo vzájomnej súvislosti. Z citovaných ustanovení tak vyplýva opak právneho názoru, vyjadreného v časti doterajšej judikatúry, že žalovaná má byť viazaná vyhlásením zamestnávateľa, že úraz nie je pracovným úrazom, a že je v takom prípade úlohou zamestnanca, aby toto vyhlásenie zamestnávateľa vyvrátil súdnym rozhodnutím. Obdobná úprava bola totiž naposledy obsiahnutá v ustanovení § 7 vyhlášky Ústrednej rady odborov, Ministerstva zdravotníctva a Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia č. 7/1962 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o náhradách pri úrazoch a chorobách z povolania, podľa ktorého platilo, že invalidný dôchodok pri pracovnom úraze sa vymeriaval na základe dokladu o zodpovednosti podniku za pracovný úraz, ktorým bolo vyhlásenie podniku o uznaní tejto zodpovednosti, dohoda medzi podnikom a poškodeným alebo právoplatné rozhodnutie rozhodcovského orgánu alebo súdu. Neskoršie úpravy však takéto ustanovenie neprevzali.

24. Rovnako ako žalovaná nie je viazaná prejavom zamestnávateľa o tom, že určitý úraz nie je pracovný, resp. že neuznáva úraz za pracovný úraz, nemôže byť viazaná ani jeho opačným vyhlásením, že úraz je pracovným úrazom. Ako už bolo zdôraznené, ani ustanovenie § 8, ani ustanovenie § 83 zákona č. 461/2003 Z. z. neustanovujú, že by pre posúdenie úrazu ako pracovného úrazu alebo určitej osoby ako poškodeného malo byť rozhodujúce práve vyhlásenie zamestnávateľa, a ustanovenia skorších predpisov, ktoré vyhláseniu zamestnávateľa prisudzovali takéto účinky, neboli prevzaté do novších právnych predpisov. Záver o viazanosti či neviazanosti organizačnej zložky žalovanej prejavom zamestnávateľa nemožno vyvodiť ani z ustanovenia § 231 ods. 1 písm. h) cit. zák., na ktorý tiež odkazovala časť doterajšej judikatúry. Toto ustanovenie totiž ukladá zamestnávateľovi oznámiť žalovanej pracovný úraz, no nevyplýva z neho, že by toto oznámenie malo byť pre žalovanú záväzná, a už vonkoncom z neho nemožno vyvodiť, že by neurobenie takéhoto oznámenia malo predstavovať pre žalovanú záväzný prejav o tom, že k žiadnemu pracovnému úrazu nedošlo (podobne už Týc, V. cit. dielo, s. 62 a 63). To isté platí, aj pokiaľ ide o argumenty doterajšej judikatúry ustanoveniami zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. V dôsledku toho tak charakter úrazu musí žalovaná ustáliť sama a jednotlivé dôkazy musí pritom hodnotiť voľne, no racionálne a logicky v súlade so zákonom.

25. Tak ako § 8 a § 83 zákona č. 461/2003 Z. z. pri vymedzení pojmov pracovný úraz a poškodený neodkazujú na Zákonník práce, neodkazujú pri tomto vymedzení ani na zodpovednosť zamestnávateľa podľa Zákonníka práce (prípadne iných právnych predpisov, ktoré upravujú právne vzťahy vypočítané v § 16 a § 17 ods. 2 cit. zák.). Inak povedané, citované ustanovenia neustanovujú, že pracovným úrazom je taký úraz, za ktorý zamestnávateľ zodpovedá, alebo že poškodeným je zamestnanec, za ktorého úraz zodpovedá zamestnávateľ. To znamená, že posúdenie úrazu ako pracovného úrazu a určitého zamestnanca ako poškodeného týmto pracovným úrazom na účely citovaných ustanovení zákona č. 461/2003 Z.z. nepredpokladá, že by malo byť pozitívne ustálené, že je daná napríklad zodpovednosť zamestnávateľa v zmysle pracovnoprávnych predpisov. Napokon, Zákonník práce v tomto prípade sám vychádza z objektívnej zodpovednosti zamestnávateľa, čo v zásade znamená, že ten zodpovedá za každý pracovný úraz, ktorý spĺňa určené znaky a ktorým došlo k poškodeniu zdravia jeho zamestnanca.

V dôsledku toho tak za prejudiciálnu otázku v zmysle § 198 zákona č. 461/2003 Z. z., od ktorej riešenia by bolo závislé rozhodnutie žalovanej v dávkovom konaní, nemožno bez ďalšieho považovať ani otázku, či je skutočne daná zodpovednosť zamestnávateľa za pracovný úraz.

26. Tomu neodporuje ani ustanovenie § 110 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého nárok na úrazové dávky nevzniká, ak sa zamestnávateľ celkom zbaví zodpovednosti za poškodenie zdravia alebo smrť poškodeného (s odkazom na ustanovenie § 196 ods. 1 Zákonníka práce). Podľa § 196 ods. 1 Zákonníka práce v zásade platí, že zamestnávateľ sa zbaví zodpovednosti (za pracovný úraz), ak preukáže, že jedinou príčinou škody bolo buď zavinené nedodržanie určitých predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochranu zdravia pri práci zo strany zamestnanca, prípadne privodenie si pracovného úrazu vplyvom alkoholu alebo omamných látok. Z formulácie „zbavenie sa zodpovednosti“ je zrejmé, že ide o liberáciu spod inak objektívnej zodpovednosti, teda ide o okolnosti, ktoré môže na svoju obranu uplatniť sám zamestnávateľ. Zo znenia cit. § 110 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. je potom zrejmé, že jednou z podmienok vzniku (a nie až podmienkou zániku) nároku na úrazové dávky je neexistencia liberácie (zbavenia sa zodpovednosti) zamestnávateľa za pracovný úraz. Inak povedané, účinné zbavenie sa tejto zodpovednosti je negatívnou podmienkou vzniku nároku na dávku, ktorá musí byť takisto splnená, aby tento nárok vznikol (porov. § 109 ods. 1 cit. zák.). Poškodenému teda nevznikne nárok na úrazovú dávku, hoci by boli splnené aj všetky ostatné zákonné podmienky, ak sa zamestnávateľ týmto spôsobom účinne zbavil svojej zodpovednosti. Ak sa zamestnávateľ tejto zodpovednosti nezbažil, nemožno uvažovať o naplnení negatívnej podmienky cit. § 110 ods. 2 zákona. Z toho potom vyplýva, že nie je povinnosťou zamestnanca (poškodeného) domáhať sa a dokazovať, že zamestnávateľ za poškodenie zdravia zodpovedá. Ako bolo uvedené v predošlom odseku, takéto (pozitívne) vyslovenie zodpovednosti zamestnávateľa nie je podmienkou nároku na úrazové dávky. Naopak, je vecou zamestnávateľa liberovať sa (zbaviť sa zodpovednosti) a tým v zmysle cit. § 110 ods. 2 vylúčiť vznik tohto nároku.

27. Takouto liberáciou však nemôže byť len samotný prejav (vyhlásenie) zamestnávateľa, že odmieta zodpovednosť za pracovný úraz. Naopak, zamestnávateľ musí preukázať zákonné podmienky takejto liberácie. Pretože tie sú pre pracovnoprávne vzťahy upravené práve v Zákonníku práce a zákon č. 461/2003 Z. z. na ne len odkazuje, patrí o samotnej liberácii rozhodovať súdu v zmysle § 14 Zákonníka práce, takže tu ide o pravú predbežnú otázku zmysle § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. Potom možno súhlasiť s názormi, ktoré vyslovila časť vyššie citovanej judikatúry (rozsudok sp. zn. 1Sžo/47/2015), že organizačná zložka žalovanej sama nemôže vstúpiť do postavenia zamestnávateľa a namiesto neho uplatniť jeho liberačné právo. Samozrejme, je aj v jej záujme upovedomiť zamestnávateľa o tom, že jeho zamestnanec uplatňuje nárok na úrazové dávky, a vytvoriť zamestnávateľovi priestor, aby prejavil, že sa chce svojej zodpovednosti zbaviť, a aby uviedol okolnosti, ktoré svedčia o tom, že sú splnené liberačné dôvody v zmysle § 196 ods. 1 Zákonníka práce. Pokiaľ organizačná zložka žalovanej ním tvrdené okolnosti následným dokazovaním aj dokáže, môže si v zmysle § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. urobiť sama úsudok o tom, či sa zamestnávateľovi liberácia podarila alebo nie. Ak žalovaná nedokáže túto otázku posúdiť sama, môže zamestnávateľovi odporučiť, aby sa zbavenia zodpovednosti v rámci pracovnoprávneho vzťahu domáhal na súde v civilnom sporovom konaní v zhode s § 14 Zákonníka práce (napríklad žalobou o určenie, že nie je daná jeho zodpovednosť).

28. Ak však zamestnávateľ vôbec nevyužije svoje právo liberovať sa v rámci dávkového konania (teda je nečinný alebo výslovne prejaví, že uznáva svoju plnú zodpovednosť) alebo ak sa mu liberácia v rámci tohto konania nepodarí (teda ním tvrdené skutočnosti sa dokazovaním nedokážu alebo organizačná zložka na ich základe postupom podľa cit. § 198 nezistí, že by boli splnené zákonné predpoklady liberácie v zmysle § 196 ods. 1 Zák. práce), a ak ani nepodá uvedenú žalobu, ktorou by sa domáhal zbavenia zodpovednosti, nemôže žalovaná vychádzať z toho, že negatívna podmienka § 110 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. je naplnená a nárok na úrazové dávky nevzniká. Naopak, nezostane jej nič iné než vychádzať z toho, že táto negatívna podmienka sa nenaplnila a nárok na úrazové dávky vznikol, ak sú splnené aj ostatné zákonné podmienky. Len v záujme úplnosti však treba dodať, že ak organizačná zložka žalovanej v dávkovom konaní postupom podľa § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. predbežne posúdi, že sa zamestnávateľovi podarila liberácia spod zodpovednosti za pracovný úraz, ani poškodenému zamestnancovi nič nebráni, aby sa v zmysle § 14 Zákonníka práce v civilnom sporovom konaní domáhal opačného záveru (napríklad žalobou o určenie, že zamestnávateľ za jeho pracovný úraz zodpovedá). Všetky uvedené závery platia rovnako aj pre ustanovenie § 111 ods. 2 cit. zák., ktoré obmedzuje sumu dávky, ak sa zamestnávateľ zbaví svojej zodpovednosti len sčasti v zmysle § 196 ods. 2 cit. zák. ...“

15. Kasačný súd zdôrazňuje že právne závery uvedené vo vyššie citovanom rozsudku veľkého senátu sú preň záväzné (§ 466 ods. 3 SSP) a preto z nich v plnom rozsahu vychádzal pri vyhodnotení základnej spornej otázky, či je v kompetencii žalovanej samostatne posúdiť, či žalobkyňa utrpela pracovný úraz v situácii, keď zamestnávateľ túto skutočnosť popieral. Pokiaľ správny súd poukazoval na skoršiu judikatúru najvyššieho súdu, ktorá odporuje vyššie prijatému názoru veľkého senátu najvyššieho správneho súdu, vzhľadom na nové vyriešenie tejto právnej otázky veľkým senátom je už nepoužiteľná a nerelevantná.

16. Žalovaná v preskúmanom rozhodnutí vyšla z právneho názoru, že povaha úrazu, ktorý údajne utrpela žalobkyňa 15. júna 2016, je predbežnou otázkou v zmysle § 198 zákona č. 461/2003 Z. z., ktorej riešenie patrí do právomoci súdov na základe § 14 Zákonníka práce. Podľa jej názoru riešenie otázky, či žalobkyňa utrpela pracovný úraz ako predbežnej otázky v zmysle § 198 zákona o sociálnom poistení, patrí do právomoci súdov na základe § 14 Zákonníka práce. Ako bolo vysvetlené v rozsudku veľkého senátu, takýto názor nie je správny, pretože otázka či tento úraz je pracovným úrazom v zmysle § 8 zákona o sociálnom poistení, je otázkou samotného zákona o sociálnom poistení a jej posúdenie tak patrí organizačným zložkám žalovanej. V dôsledku tohto nesprávneho názoru sa ústredie aj pobočka Prešov považovali za viazané prejavom zamestnávateľa, že sporný úraz nie je pracovným úrazom. Hoci aj vykonali určité dokazovanie, jeho výsledky pomeriavali vždy len voči tomuto vyhláseniu zamestnávateľa. Takýmto postupom vyhláseniu v podstate priznali účinky prezumpcie (domnienky), ktorú sa dokazovaním snažili len vyvracať. Takýto postup však nezodpovedá zásade voľného hodnotenia dôkazov, ktorá vyplýva z § 196 ods. 7 zákona o sociálnom poistení, ani požiadavke rovnako dôsledne objasňovať všetky skutočnosti vyjadrenej v §195 ods. 4 tohto zákona. Pokiaľ totiž organizačná zložka žalovanej kvôli svojmu nesprávne názoru na výklad § 198 citovaného zákona priznala vyhláseniu zamestnávateľa väčší význam v konaní než ostatným dôkazom, nehodnotila všetky rozhodné skutočnosti rovnako dôkladne, každý dôkaz osobitne a všetky dôkazy vo vzájomných súvislostiach. Od uvedeného sa odvíja nesprávne hodnotenie dôkazov, čo mohlo mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

17. V konaní žalovanej tak došlo k podstatnému porušeniu ustanovení o konaní, ktoré mohlo mať za následok nezákonnosť preskúmaného rozhodnutia. To zakladalo dôvod na jeho zrušenie v zmysle § 191 ods. 1 písm. g) SSP. Ak správny súd žalobu zamietol, jeho rozsudok vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g) SSP). Preto ho kasačný súd podľa § 462 ods. 2 SSP zmenil tak, že zrušil preskúmané rozhodnutie žalovanej ako aj prvostupňové rozhodnutie v súlade s § 191 ods. 3 písm. a) SSP a vec vrátil žalovanej podľa § 191 ods. 4 SSP na ďalšie konanie.

18. V ďalšom konaní je žalovaná viazaná právnymi názormi vyslovenými v tomto rozsudku (§ 191 ods. 6 a § 469 SSP). Pobočka žalovanej bude získané dôkazy vyhodnocovať jednotlivo a v ich vzájomnej súvislosti tak, že sa nebude cítiť viazaná prejavom zamestnávateľa žalobkyne, že úraz nie je pracovným úrazom. Dokazovanie podľa potreby doplní tak, aby v súlade s § 195 ods. 1 zákona o soc. poistení bol presne a úplne zistený skutkový stav veci v rozsahu potrebnom pre jej rozhodnutie. Následne zhodnotí, či žalobkyňa 15. júla 2016 skutočne utrpela tvrdený úraz a ak áno, ako, kedy a kde ho utrpela a či takto zistené skutočnosti naplňajú jednotlivé znaky pojmu pracovný úraz, ako ich vymedzuje § 8 zákona o sociálnom poistení. Ak bude ustálené, že sa jedná o pracovný úraz, vytvorí zamestnávateľovi priestor pre prípadnú liberáciu zo zodpovednosti za tento úraz. Následne posúdi, aké mal tento pracovný úraz následky, či žalobkyňa je možné považovať za poškodenú podľa § 83 citovaného zákona a či má nárok na náhradu nákladov spojených s liečením podľa § 100 citovaného zákona.

19. O trovách súdneho konania bolo rozhodnuté podľa § 467 ods. 2 SSP tak, že žalobkyňa mala v konaní pred súdom úspech, preto jej podľa § 167 ods. 1 v spojení s § 467 ods. 1 SSP voči žalovanej patrí právo na náhradu dôvodne vynaložených trov konania. Táto náhrada jej patrí v konaní pred správnym súdom aj kasačným súdom.

20. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.